

Rozdíly mezi mateřskou a rodičovskou dovolenou

	Mateřská dovolená	Rodičovská dovolená
Kdo má nárok	Matka, ve speciálních případech i otec.	Jeden z rodičů, je jedno který.
Jak dlouho trvá	Standardně 28 týdnů, při narození víceračat 37 týdnů.	Maximálně do 3 let věku dítěte. Podmínky čerpání lze měnit i v průběhu.
Kde žádat o příspěvek	Vyplácí stát, nastávající matka řeší se zaměstnavatelem.	Je potřeba žádat na úřadu práce.
Výše příspěvku	Mateřská je dávka z nemocenského pojištění a její výše závisí na výši příjmu, tedy průměrné hrubé měsíční mzdy.	Rodičovský příspěvek je fixní částka na celé období, s možností volby tempa čerpání. V roce 2025 činí 350 000 Kč a 525 000 Kč při narození víceračat.
Je možné při pobírání dávek pracovat?	Ano, po šestinedělí, ne však stejný druh práce pro téhož zaměstnavatele, u kterého se čerpá mateřská	Ano, ale do dvou let dítěte je nutné zajistit osobní celodenní péči o dítě, v dětském zařízení může strávit max. 120 hodin za měsíc.

Mateřská dovolená

Délka a podmínky

- Délka je standardně 28 týdnů (v případě dvojčat a vícčet je to 37 týdnů).
- Na mateřskou žena nastupuje 8 až 6 týdnů před očekávaným termínem porodu. Konkrétní datum si v rozmezí těchto týdnů může vybrat sama.
- Mateřskou dovolenou poskytuje zaměstnavatel. Peněžitou pomoc v mateřství poskytuje stát, nicméně zaměstnankyně to řeší se zaměstnavatelem.
- Základní podmínkou pro přiznání příspěvku je účast na nemocenském pojištění.
- Je to jedna z částí sociálního pojištění, které za každého zaměstnance odvádí zaměstnavatel.
- Účast na nemocenském pojištění musí být po dobu 270 kalendářních dní během dvou let předcházejících nástupu na mateřskou.
- Výjimku mají zaměstnankyně, které během těhotenství pracovní poměr ukončí – zákoník práce pro ně stanovuje ochrannou lhůtu 180 dní.

Výše mateřské

- Peněžitá pomoc v mateřství je stanovena jako 70 % z vyměřovacího základu. Ten se počítá z hrubého příjmu za posledních 12 měsíců, který se vydělí počtem kalendářních dnů v daném období. Při výpočtu mateřské se denní vyměřovací základ redukuje pomocí 3 redukčních hranic.
- Maximální výše mateřské dovolené v roce 2025 je 57 060 Kč. Z této částky se už neodvádí žádné daně ani poplatky.

Co zařizuje zaměstnankyně

- Nárok na mateřskou zaměstnankyně uplatní v období 8 až 6 týdnů před porodem pomocí tiskopisu „Žádost o peněžitou pomoc v mateřství“, který jí vydá ošetřující gynekolog.
- Žádost bude od gynekologa už předvyplněná a zaměstnankyně ji pouze předává svému zaměstnavateli.

Co zařizuje zaměstnavatel

- Zaměstnavatel k žádosti od zaměstnankyně přiloží vyplněný tiskopis Příloha k žádosti o dávku nemocenského pojištění a předá je na Českou správu sociálního zabezpečení v elektronické podobě.
- Když žena nastupuje na mateřskou dovolenou, zaměstnavatel oznámí nástup na mateřskou dovolenou směrem k ČSSZ kódem „M“.
- Zaměstnavatel nesmí, až na zákonné výjimky, dát výpověď v tzv. ochranné době – tedy v době, kdy je zaměstnankyně těhotná nebo čerpá mateřskou, rodičovskou, případně je v dočasné pracovní neschopnosti.

„Zaměstnavatel nesmí zaměstnat ženu v šestinedělí.“

- V průběhu mateřské nesmí zaměstnankyně vykonávat tu práci, ze které čerpá mateřskou dovolenou a peněžitou pomoc v mateřství. Může pracovat (pro jiného i svého zaměstnavatele) třeba na základě DPP nebo DPČ, ale musí vykonávat odlišný druh práce.
- Při návratu ihned po mateřské má zaměstnavatel zaměstnankyni vrátit na její původní práci a pracoviště.

Nestandardní případy – OSVČ, studentky a tátové na mateřské

- Osoby samostatně výdělečně činné mají nárok na mateřskou, pokud jsou účastny na dobrovolném nemocenském pojištění alespoň 180 dní v období jednoho roku před porodem.
- OSVČ musí mít dobu pojištění alespoň v rozsahu 270 dní v posledních dvou letech.

„Studentky musí splňovat stejné podmínky jako zaměstnankyně.“

- Aby studentky měly na peněžitou pomoc v mateřství nárok, musely by před těhotenstvím během studia i pracovat. A to v takovém pracovním poměru, ze kterého je odváděno nemocenské pojištění.
- Nově se může do potřebné doby pojištění v některých případech započítat i doba studia, pokud studentka po ukončení nebo přerušení studia bezprostředně naváže zaměstnáním, ze kterého je nemocenské pojištění odváděno. Samotné studium bez zaměstnání však nárok na peněžitou pomoc v mateřství nezakládá.
- Pokud studentky nemají nárok na mateřskou, pak od data narození dítěte mají nárok na rodičovský příspěvek.
- Nejen studentky, ale i zaměstnané nebo nezaměstnané ženy také mohou požádat o porodné – jednorázovou sociální dávku určenou nemajetným rodičům. Pro přiznání se posuzuje čistý příjem a životní minimum rodiny.
- Pokud otec a matka dítěte uzavřou písemnou dohodu, může být na mateřské i otec. Nejdříve ale po šestinedělí. Pobírá tedy zkrácenou mateřskou 22 týdnů (31 v případě vícerčat). Nejjednodušší je písemnou dohodu uzavřít přímo na místně příslušné správě sociálního zabezpečení.

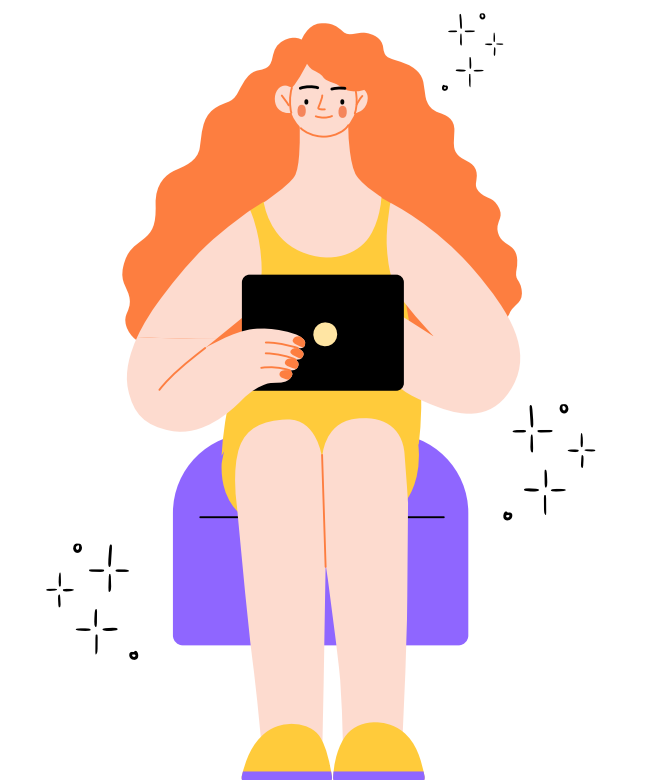

Rodičovský příspěvek

Rodič (je jedno, jestli matka, nebo otec) má nárok čerpat příspěvky až do výše 350 000 Kč (u vícerčat 525 000 Kč), které si může rozvrhnout do několika let. Příspěvek vyplácí úřad práce v pravidelných měsíčních dávkách. Výši měsíční dávky si rodič volí sám (a může ji měnit každé tři měsíce), ale pouze v rámci stanovených limitů.

„Výše rodičovského příspěvku záleží na tom, jak dlouho jej chcete čerpat.“

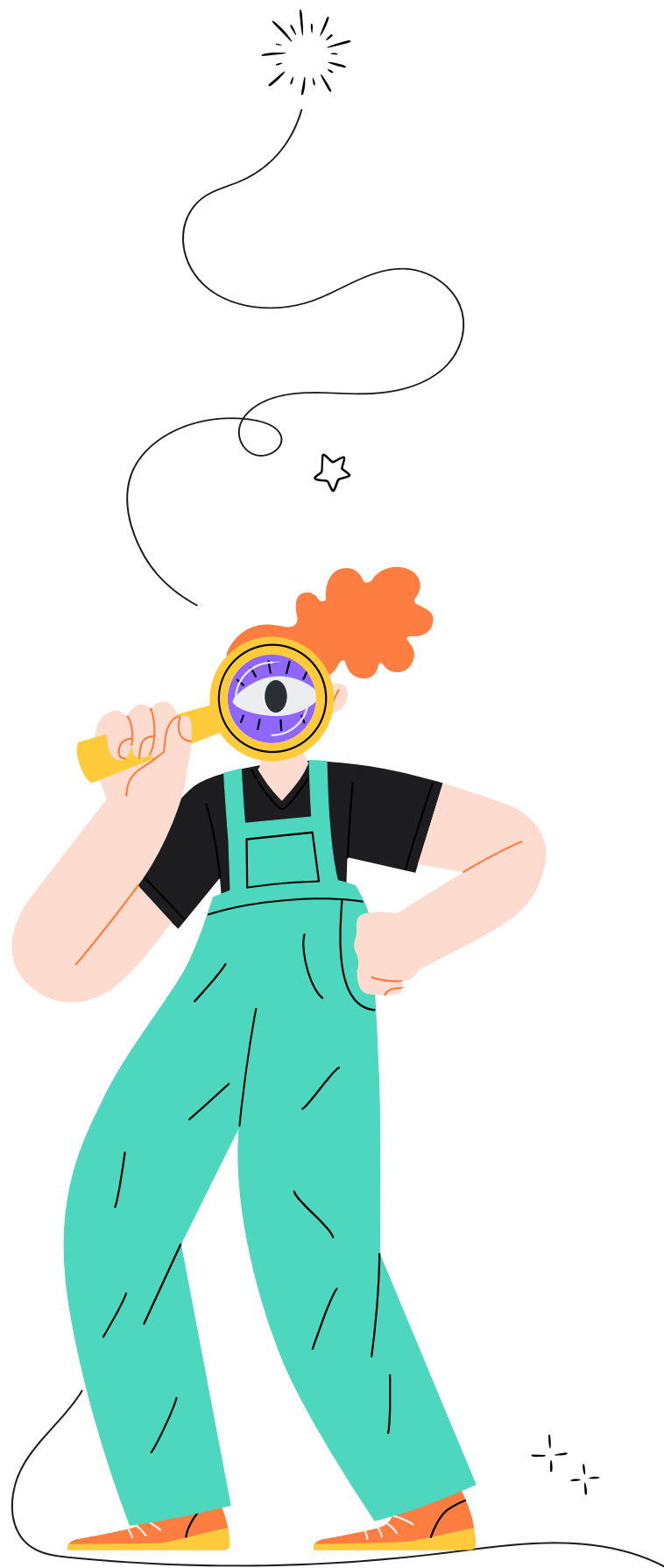
- A také na tom, kolik rodič před nástupem na rodičovskou dovolenou vydělával.
- **Maximální výše rodičovského příspěvku** se odvíjí od výše pobírané peněžitě pomoci v mateřství. Maximální měsíční dávka rodičovského příspěvku odpovídá nejvýše 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu (tedy 70 % měsíčního příjmu). Pokud rodič PPM nepobíral nebo měl nízký příjem, je měsíční maximum 15 000 Kč. U vícerčat je maximum 1,5násobek této částky.
- Celkovou sumu rodičovského příspěvku je potřeba vybrat do 3 let věku dítěte. Pokud rodič příspěvek nevyčerpá do této doby, na zbytek už nemá nárok.
- O rodičovský příspěvek se žádá na příslušném odboru sociální podpory pod úřadem práce. Lze žádat už 3 měsíce před skončením mateřské. Žádat je ale možné i zpětně.

- Při pobírání rodičovského příspěvku může rodič pracovat bez omezení výdělku i formy (hlavní pracovní poměr, vedlejší, dohody, podnikání). Nově může během rodičovské dovolené vykonávat i stejný druh práce u svého zaměstnavatele na základě DPP/DPČ.
- Rodičovskou dovolenou (pracovní volno) poskytuje zaměstnavatel na základě žádosti zaměstnankyně nebo zaměstnance nejdéle do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let.
- Po návratu z rodičovské dovolené zaměstnavatel oznámí nástup zpět do zaměstnání kódem „U“ – to představuje ukončení povinnosti státu platit pojistné.
- Po návratu z rodičovské dovolené do dvou let věku dítěte má zaměstnanec nárok na zařazení na původní práci a pracoviště (má nárok na „stejnou židli“). Pokud se vrací později (po dvou letech dítěte), zaměstnavatel musí přidělit práci podle pracovní smlouvy, ale už nemusí garantovat původní místo.

Otcovská dovolená

- Otcovská dovolená je samostatná dávka nemocenského pojištění, která umožňuje otci dítěte čerpat volno v souvislosti s jeho narozením. Trvá 14 kalendářních dnů a musí být vyčerpána nejpozději do 6 týdnů od narození dítěte, pokud nebylo hospitalizováno dítě ani matka – v takovém případě lze otcovskou odložit až do 1 roku věku dítěte.
- Dávka je vyplácena ve výši 70 % denního vyměrovacího základu, obdobně jako u peněžitě pomoci v mateřství. Nárok má otec, který je účasten nemocenského pojištění.
- Dovolenou lze čerpat pouze jednorázově v celé délce (14 dnů), bez možnosti ji rozdělit. Žádost o dávku se podává prostřednictvím formuláře „Žádost o dávku otcovské poporodní péče z nemocenského pojištění“, který zaměstnanec předá svému zaměstnavateli – ten jej doplní a odešle České správě sociálního zabezpečení (ČSSZ). Otcovská dovolená nijak neovlivňuje nárok na mateřskou dovolenou ani rodičovský příspěvek.

PDF vzniklo ve spolupráci s našimi právníky z Alma Career. Data v něm jsme aktualizovali k září 2025. Ačkoliv ho viděly oči několika právníků, chápejte ho prosím pouze jako informativní a s obecným charakterem, nikoliv jako návod. Pokud ve vaší firmě dané téma řešíte, vždy se poraďte s experty na pracovní právo.